

PhD Sherali XOLOV

Mustaqil tadqiqotchi

RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR MOLIYA BOZORLARI ORQALI MILLIY IQTISODIYOTGA INVESTITSİYALARNI KENG JALB ETISH

Annotatsiya. Ushbu maqola rivojlangan mamlakatlar moliya bozorlari orqali milliy iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilish mexanizmlarini tahlil qiladi, chunki moliyaviy bozorlar kapital likvidligi, diversifikatsiya va investitsiya xavfini kamaytirish orqali FDI hajmini oshirishda strategik ahamiyatga ega. Tadqiqot metodologiyasi solishtirma tahlil, regressiya va korrelyatsion usullarni oʻz ichiga olgan boʻlib, UNCTAD, IMF, OECD va World Bankning rasmiy statistik maʼlumotlari asosida olib borilgan; natijalar moliya bozorlarining modernizatsiyasi, moliyaviy institutlarning mustahkamligi va global integratsiya orqali milliy iqtisodiy barqarorlikni oshirish imkoniyatlarini koʻrsatadi. Maqolada shuningdek moliyaviy innovatsiyalar, elektron savdo platformalari va regulator mexanizmlari FDI va milliy iqtisodiyot oʻsishiga taʼsiri tahlil qilinib, rivojlangan mamlakatlar tajribasi asosida strategik tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Kalit soʻzlar: *Rivojlangan mamlakatlar, moliya bozori, milliy iqtisodiyot, investitsiya, FDI, kapital likvidligi, diversifikatsiya, moliyaviy innovatsiyalar, elektron savdo platformalari, regulatsiya, institutsional chuqurlik, global integratsiya, iqtisodiy barqarorlik.*

ATTRACTING INVESTMENTS INTO THE NATIONAL ECONOMY THROUGH THE FINANCIAL MARKETS OF DEVELOPED COUNTRIES

Abstract. This article examines the mechanisms of attracting investments into the national economy through the financial markets of developed countries, as financial markets play a strategic role in increasing FDI by enhancing capital liquidity, diversification, and reducing investment risks. The research methodology employs comparative analysis, regression, and correlation approaches based on official statistics from UNCTAD, IMF, OECD, and the World Bank; the results

highlight opportunities to strengthen national economic stability through financial market modernization, reinforcement of financial institutions, and global integration. The study also analyzes the impact of financial innovations, electronic trading platforms, and regulatory mechanisms on FDI and economic growth, and strategic recommendations are formulated based on the experience of developed countries.

Keywords: *Developed countries, financial market, national economy, investment, FDI, capital liquidity, diversification, financial innovations, electronic trading platforms, regulation, institutional depth, global integration, economic stability.*

ПРИВЛЕЧЕНИЕ ИНВЕСТИЦИЙ В НАЦИОНАЛЬНУЮ ЭКОНОМИКУ ЧЕРЕЗ ФИНАНСОВЫЕ РЫНКИ РАЗВИТЫХ СТРАН

Аннотация. Данная статья анализирует механизмы привлечения инвестиций в национальную экономику через финансовые рынки развитых стран, поскольку финансовые рынки обладают стратегической значимостью для увеличения объёма ПИИ за счёт ликвидности капитала, диверсификации и снижения инвестиционных рисков. Методология исследования включает сравнительный анализ, регрессионный и корреляционный подходы и основана на официальной статистике UNCTAD, IMF, OECD и World Bank; результаты демонстрируют возможности повышения стабильности национальной экономики через модернизацию финансовых рынков, укрепление финансовых институтов и глобальную интеграцию. В статье также рассматривается влияние финансовых инноваций, электронных торговых платформ и механизмов регулирования на ПИИ и экономический рост, а на основе опыта развитых стран разработаны стратегические рекомендации.

Ключевые слова: *Развитые страны, финансовый рынок, национальная экономика, инвестиции, ПИИ, ликвидность капитала, диверсификация, финансовые инновации, электронные торговые платформы, регулирование, институциональная глубина, глобальная интеграция, экономическая стабильность.*

KIRISH

Rivojlangan mamlakatlarning moliya bozorlaridagi imkoniyatlar milliy iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilishning muhim manbai sifatida qaraladi, chunki ular yuqori likvidlik va diversifikatsiya imkoniyatlarini taqdim etadi. Global kapital oqimlarining ortishi natijasida, rivojlangan bozorlar orqali amalga oshiriladigan investitsiyalar nafaqat moliyaviy daromadni oshiradi, balki mahalliy ishlab chiqarish va infratuzilma rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. So'nggi yillarda global to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiya (FDI) oqimlari pasayish tendensiyasini saqlab qolgan bo'lib, 2023 yilda umumjahon miqyosida FDI hajmi 1 364 milliard AQSh dollariga tushib, pandemiya oldidan bo'lgan darajadan past bo'lib qoldi, bu 2022 yilga nisbatan taxminan 7% pasayishni ko'rsatadi, ayniqsa rivojlangan iqtisodiyotlarda bu pasayish sezilarli bo'ldi. Xuddi shunday, turli manbalarga ko'ra, 2023 yilda rivojlangan davlatlarga tushgan to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar hajmi atigi 336 milliard dollarni tashkil etib, bu 1996 yildan beri eng past darajaga yetgan, bu holat global savdo va sarmoya to'sqinliklari bilan izohlanadi^[1]. Shu bilan birga, tahlillar ko'rsatadiki, OECD a'zolarining ko'pchiligida FDI oqimlarining o'sish sur'ati sekinlashgan, bu esa rivojlangan moliya bozorlari orqali investitsiya jalb qilishning murakkab iqtisodiy sharoitlarda ham dolzarbligini oshirmoqda. Shu bilan birga, xalqaro moliya bozorlari xavf va rentabellikni muvozanatlash orqali iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, rivojlangan mamlakatlarning investitsiya mexanizmlarini o'rganish va ulardan samarali foydalanish mamlakat iqtisodiyotining uzoq muddatli o'sishini rag'batlantiradi.

Hozirgi globallashtirilgan iqtisodiy sharoitda, milliy iqtisodiyotlar uchun xorijiy investitsiyalarni jalb etish strategiyasi muhim ahamiyat kasb etadi, chunki u ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish va innovatsion loyihalarni moliyalashtirish imkonini beradi. Rivojlangan moliya bozorlari orqali investitsiyalarni jalb qilish, shu bilan birga, ichki bozorni rivojlantirishga ham turtki beradi, chunki ular yuqori darajada nazorat qilinadigan va ishonchli kapital oqimlarini taqdim etadi. Shuningdek, xalqaro tajribani o'rganish va eng ilg'or moliyaviy instrumentlardan foydalanish iqtisodiy barqarorlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi. Shu sababli, rivojlangan mamlakatlarning moliya bozorlaridan foydalangan holda milliy iqtisodiyotni rivojlantirish strategiyasi bugungi kunda iqtisodiy tadqiqotlar va

siyosatning dolzarb mavzusiga aylanmoqda.

Milliy iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilish jarayoni rivojlangan mamlakatlarning moliya bozorlaridagi ilg'or mexanizmlardan samarali foydalanish bilan mustahkamlanadi, chunki bu bozorlar yuqori darajadagi likvidlik va barqarorlikni ta'minlaydi. Xorijiy investitsiyalar nafaqat moliyaviy resurslarni kengaytiradi, balki texnologik yangiliklar va menejment tajribasini mamlakatga olib kiradi, bu esa iqtisodiy rivojlanishga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, rivojlangan moliya bozorlaridagi diversifikatsiya imkoniyatlari investorlar uchun xavfni kamaytiradi, natijada milliy iqtisodiyotga uzoq muddatli barqaror kapital oqimlari shakllanadi. Bugungi globallashtirish sharoitida, davlatlar uchun bunday strategiyalarni rivojlantirish va amalga oshirish iqtisodiy raqobatbardoshlikni oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Ma'lumotlarga ko'ra, rivojlangan mamlakatlarning ko'pchiligida FDI pasayib borayotgan bo'lsa ham, bu bozorlar orqali olingan investitsiyalar barqaror iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlayotganining oldini olmadi, chunki ular yuqori kapital oqimlari va moliyaviy instrumentlar orqali diversifikatsiyani ta'minlaydi^[2]. Shuningdek, bunday global statistikalar davlatlar siyosatchilarini investitsiya muhiti va moliya bozorlarini yaxshilash bo'yicha chora-tadbirlar ishlab chiqishga undaydi, chunki milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish uchun yirik investitsiyalar juda muhimdir.

Rivojlangan mamlakatlarning moliya bozorlarida faoliyat yuritish, milliy iqtisodiyotning moliyaviy manbalarini kengaytirish va investitsiya muhitini yaxshilash uchun samarali instrument sifatida qaraladi. Shu bilan birga, xalqaro investorlarni jalb qilish, ichki korxonalarni qo'llab-quvvatlash va ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish orqali iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi. Bozorning shaffofligi va moliyaviy institutlarning ishonchliligi esa sarmoyadorlar uchun xavfni kamaytiradi va investitsiya oqimining barqarorligini ta'minlaydi. Shu sababli, rivojlangan mamlakatlarning tajribasini o'rganish va ularning moliyaviy mexanizmlarini joriy etish milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish va global kapital bozorlarida samarali integratsiyalashuvni ta'minlash uchun dolzarb hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Adabiyotlar sharxi tadqiqotning nazariy asosini shakllantiradi, chunki u mavzu bo'yicha ilgari olingan natijalarni tizimli ravishda tahlil qilish va ularni o'z ishimiz kontekstida baholash imkonini beradi. Shu bilan birga, nufuzli manbalar va ilmiy tadqiqotlar orqali olingan ma'lumotlar tadqiqotning ilmiy ishonchliligini oshiradi va mavzuning dolzarbligini dalillar bilan mustahkamlaydi. Adabiyotlar sharxi nafaqat mavzuga oid ilmiy tushunchalar va metodologiyalarni aniqlashga yordam beradi, balki yangi tadqiqot yo'nalishlarini belgilash va mavjud bo'shliqlarni aniqlash imkonini ham beradi. Shu sababli, ushbu bo'limda keltirilgan manbalarni tahlil qilish orqali biz mavzuning nazariy va amaliy ahamiyatini chuqurroq anglab, tadqiqotning keyingi bosqichlari uchun mustahkam ilmiy zamin yaratamiz.

Y. Shevchenko (2016) tadqiqotlariga qaraganda, global moliyaviy inqirozlar rivojlangan mamlakatlarning bozorlariga sezilarli darajada ta'sir qilgan, chunki krizis sharoitida bozor likvidligi pasayishi va investorlar xavfsizlik talabining oshishi to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni qisqartirgan^[3]. Fikrimizcha, bu holat milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlashda eng muhim muammolardan biri sifatida qaraladi. Inqiroz davrida moliya bozorlarining diversifikatsiya imkoniyatlari va shaffof institutlar investorlarning uzoq muddatli strategiyalarini qayta shakllantirishini osonlashtirgan. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, rivojlangan mamlakatlarning moliyaviy tajribasini o'rganish, fikrimizcha, milliy strategik qarorlarni shakllantirish uchun ilmiy asosni mustahkamlaydi. Kapital oqimlarining boshqaruvi va moliya bozorlarining barqarorligini ta'minlash, qarashimizcha, iqtisodiy barqarorlikni saqlashda hal qiluvchi omil hisoblanadi.

L. Alfaro va hamkasblari (2010) tadqiqotida moliyaviy inqirozlar investorlarning uzoq muddatli strategiyalarini qayta ko'rib chiqishiga sezilarli ta'sir qilganligi qayd etilgan^[4]. bu holat global bozorlar bilan integratsiyalashuv jarayonida milliy iqtisodiyot uchun strategik ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, moliyaviy barqarorlik va institutlarning shaffofligi krizisdan keyingi FDI oqimlarini tiklashga xizmat qiladi, va qarashimizcha, bu milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot natijalari, fikrimizcha, kapital xavfini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish va bozor ishtirokchilarining ishonch darajasini oshirishning ilmiy

asosini yaratadi. Shu sababli, krizis sharoitida investor yondashuvlarini tahlil qilish milliy strategiyalarni ishlab chiqishda dolzarb hisoblanadi.

M. Qamruzzaman va J. Wei (2019) tadqiqotlarida rivojlangan moliya bozorlari strukturasining mustahkamligi va diversifikatsiya imkoniyatlarining kengligi krizisdan keyingi FDI oqimlarini tiklashda hal qiluvchi omil sifatida qayd etilgan. Ushbu omillar milliy iqtisodiyotga jalb qilinadigan kapitalning sifatini oshirish va xavfni kamaytirish uchun muhim hisoblanadi^[5]. Shu bilan birga, moliyaviy bozorlarning funksional sog'lomligi va siyosiy barqarorlik investorlarning uzoq muddatli qarorlarini qo'llab-quvvatlaydi, va qarashimizcha, bu milliy iqtisodiyotning global bozor sharoitida raqobatbardoshligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, krizis sharoitida moliyaviy institutlar va bozor mexanizmlarini chuqur tahlil qilish investor ishonchini oshirishga yordam beradi. FDI oqimlari va moliyaviy barqarorlik o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish, fikrimizcha, ilmiy izlanishlar uchun dolzarb yo'nalish hisoblanadi.

Mahalliy iqtisodchilardan S. Otaxonova va D. Aliyeva (2019) tadqiqotlariga ko'ra, korporativ strukturalarning faoliyatini samarali tashkil etish moliya bozorining rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega, chunki barqaror va shaffof moliyaviy tizimlar investitsiyalarni jalb qilish mexanizmlarini takomillashtiradi^[6]. Ushbu jarayon milliy iqtisodiyotning o'sish sur'ati va raqobatbardoshligini oshirish uchun muhim shartdir.

Iqtisodchi olimlarimizdan Kadirova va Karimov (2025) ta'kidlaganidek, ichki investitsiya muhitini yaxshilash orqali moliya bozorining imkoniyatlarini kengaytirish, qarashimizcha, korxonalarni moliyalashtirish va iqtisodiyotga kapital jalb qilishni samarali amalga oshirishga yordam beradi^[7], chunki bu holat investorlar ishonchini oshiradi va kapital oqimlarining barqarorligini ta'minlaydi.

A. Varisov (2025) tadqiqotlarida rivojlangan moliya bozorlarining investitsiyalarni jalb qilishdagi yuqori samaradorligi qayd etilgan bo'lib⁸, fikrimizcha, bu milliy moliya bozorlarini modernizatsiya qilish va xalqaro standartlarga moslashtirishda ilmiy jihatdan asosli tahlilni talab qiladi.

A. Xurramov (2025)ning izlanishlariga ko'ra, bank-moliya tizimining korxonalarni qo'llab-quvvatlashdagi roli, qarashimizcha, investitsiyalarni keng jalb qilish va xorijiy kapitalni jalb etishda strategik ahamiyat kasb etadi⁹, chunki u

moliyaviy barqarorlik va kapital xavfini boshqarishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi.

M. Saydaxmedova (2025) ta'kidlaganidek, qimmatli qog'ozlar bozorining rivojlanishi nafaqat milliy iqtisodiyotga, balki mintaqaviy integratsiyalashuvga ham ta'sir ko'rsatadi^[10]. Korxonalarni moliyalashtirish va investitsiya muhiti samaradorligini oshirishda bozor infratuzilmasini modernizatsiya qilish eng muhim omillardan biridir. Shu nuqtai nazardan, korporativ strukturalar faoliyatining samarali tashkil etilishi, ichki va xalqaro moliya bozorlarini integratsiyalashuvi hamda investitsiya muhitini modernizatsiya qilish, fikrimizcha, milliy iqtisodiyotga kapital jalb qilishning samarali strategiyasini ishlab chiqish va moliya bozorining barqaror rivojlanishini ta'minlash uchun ilmiy jihatdan zarur bo'lgan yondashuvlarni shakllantiradi.

Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar moliyaviy bozorlarini sistematik o'rganish, ularning krizisga chidamliligi, investorlar ishonchi va kapital jalb qilish mexanizmlarini tahlil qilish, fikrimizcha, milliy iqtisodiyotga xorijiy kapitalni jalb qilish strategiyasini ishlab chiqish uchun ilmiy asos yaratadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, moliyaviy bozorlarning barqarorligi, shaffofligi va diversifikatsiya imkoniyatlari FDI oqimlarini tiklashda hal qiluvchi rol o'ynaydi; qarashimizcha, bu global kapital bozorlarida muvaffaqiyatli integratsiyalashuv va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish uchun zarurdir. Shu bilan birga, krizisdan keyingi davrda milliy iqtisodiyotga jalb qilinadigan investitsiya oqimlarini chuqur tahlil qilish, fikrimizcha, ilmiy izlanishlarning dolzarbligini oshiradi, chunki u moliya bozorlarining funksional barqarorligi va iqtisodiy strategiyalar bilan uzviy bog'liqligini ko'rsatadi. Natijada, moliyaviy inqirozlar va investitsiya oqimlari o'rtasidagi murakkab munosabatni chuqur tahlil qilish, qarashimizcha, milliy iqtisodiyotga sarmoya jalb qilish bo'yicha aniq va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga imkon beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda rivojlangan mamlakatlar moliya bozorlari orqali milliy iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilish mexanizmlarini o'rganish uchun solishtirma tahlil metodologiyasi qo'llanildi, bunda moliyaviy bozorlarning o'sish sur'ati, FDI hajmi, milliy iqtisodiyot o'sishi va kapital likvidligi indeksi kabi

indikatorlar asosiy o'lchov birliklari sifatida tanlandi. Ma'lumotlar yig'ish jarayonida rasmiy statistik manbalar, jumladan UNCTAD, IMF, OECD va World Bankning 2025 yilgi hisobotlari ishlatildi, bu esa tahlilning ishonchliligini va natijalarining ilmiy asosligini ta'minladi; shuningdek, metodologiya korrelyatsion va regressiya tahlil usullarini qo'llash orqali moliya bozorlari va FDI hajmi o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni aniqlash imkonini berdi. Tadqiqot natijalari rivojlangan mamlakatlarning moliya bozorlarini modernizatsiya qilish va investitsiya jalb qilish strategiyalarini ilmiy asoslash, shuningdek, kapital oqimlarini samarali boshqarish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish uchun nazariy va amaliy platforma yaratdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Rivojlangan mamlakatlarning moliya bozorlari milliy iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilishda asosiy vosita sifatida qaraladi, chunki ular yuqori likvidlik va barqarorlikni ta'minlaydi, bu esa investorlarning uzoq muddatli qarorlarini qo'llab-quvvatlaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bunday bozorlar orqali kapital oqimlari nafaqat tezkor, balki barqaror tarzda milliy iqtisodiyotga yo'naltiriladi; fikrimizcha, bu rivojlangan mamlakatlarning global moliya tizimidagi muvaffaqiyatini ta'minlaydigan asosiy omildir. Shu bilan birga, moliya bozorlarining shaffofligi va diversifikatsiya imkoniyatlari investorlar xavfini kamaytiradi va natijada FDI hajmi sezilarli darajada oshadi. Shu nuqtai nazardan, rivojlangan mamlakatlar moliya bozorlaridagi ilg'or mexanizmlarni o'rganish va ularni milliy iqtisodiyotga tatbiq etish, fikrimizcha, mamlakatning iqtisodiy raqobatbardoshligini mustahkamlash uchun zarurdir.

Rivojlangan mamlakatlarning tajribasi ko'rsatadiki, moliya bozorlarining samarali faoliyati investitsiya jalb qilish sur'atini oshirish bilan birga, texnologik yangiliklar va menejment tajribasini ham mamlakatga olib kiradi; fikrimizcha, bu holat milliy ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarining sifatini yaxshilashga bevosita hissa qo'shadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, moliya bozorlarining diversifikatsiya va shaffoflik darajasi investorlar uchun xavfni kamaytiradi, natijada uzoq muddatli va barqaror investitsiyalar oqimi shakllanadi. Shu bilan birga, rivojlangan mamlakatlar bozorlarida kapital oqimlarini boshqarish mexanizmlari investitsiyalarning samaradorligini oshiradi; qarashimizcha, bu milliy iqtisodiyotning o'sish sur'atini sezilarli darajada kuchaytiradi. Natijada,

rivojlangan moliya bozorlari modeli milliy iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilishda strategik ahamiyat kasb etadi va mamlakatning iqtisodiy barqarorligini ta'minlaydi.

Rivojlangan mamlakatlarning moliya bozorlari milliy iqtisodiyotga to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni jalb qilishda strategik ahamiyatga ega, chunki ular yuqori likvidlik, barqarorlik va shaffof institutlar orqali investorlar ishonchini mustahkamlaydi. Tadqiqotlar kapital oqimlarining samaradorligini oshiruvchi diversifikatsiya mexanizmlari va ilg'or moliya instrumentlarini qayd etadi, natijada milliy iqtisodiyotning o'sish sur'ati sezilarli darajada kuchayadi. Rivojlangan moliya bozorlari texnologik yangiliklarni va menejment tajribasini mamlakat ichiga jalb qiladi, bu esa iqtisodiyotning raqobatbardoshligini yaxshilash imkonini yaratadi. Moliya bozorlarining barqarorligi va institutsional chuqurligi global moliya integratsiyasida mamlakat pozitsiyasini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Rivojlangan mamlakatlarda moliya bozorlarining samarali ishlashi FDI hajmini oshiradi va milliy ishlab chiqarish hamda xizmat ko'rsatish sohalariga texnologik va boshqaruv tajribasini olib kiradi. Bozor shaffofligi va risklarni diversifikatsiya qilish mexanizmlari investorlar uchun xavfni sezilarli darajada kamaytiradi va kapital oqimining uzoq muddatli barqarorligini ta'minlaydi. Tadqiqotlar moliya bozorlaridagi ilg'or boshqaruv mexanizmlari investitsiyalarning samaradorligini oshirishi va milliy iqtisodiyotning o'sish sur'atini mustahkamlashini ko'rsatadi. Rivojlangan mamlakatlarning moliya bozorlari tajribasini chuqur tahlil qilish milliy iqtisodiy strategiyalarni ishlab chiqishda ilmiy jihatdan zarurdir.

Rivojlangan moliya bozorlarining yuqori samaradorligi milliy iqtisodiyotga sarmoya jalb qilish jarayonini optimallashtiradi va investorlar ishonchining barqarorligini ta'minlaydi. Institutsional chuqurlik va kapital boshqaruv mexanizmlari investitsiya muhiti samaradorligini oshiradi va mamlakatning global bozorlar bilan integratsiyasini mustahkamlaydi. Tadqiqotlar diversifikatsiya imkoniyatlarini kengaytirish va kapital boshqaruv strategiyalarini takomillashtirish FDI hajmini oshirishga xizmat qilishini ko'rsatadi va milliy iqtisodiyotning barqaror o'sish sur'atini ta'minlaydi. Rivojlangan moliya bozorlari tajribasini o'rganish va uni milliy sharoitga tatbiq etish investitsiya jalb qilishni optimallashtirish va iqtisodiy raqobatbardoshlikni oshirish uchun muhim strategik yo'nalishdir.

1-jadval

Rivojlangan mamlakatlar moliya bozorlari tahlili ¹¹				
Mamlakat	Moliyaviy bozor o'sishi (%)	FDI oqimi (mlrd USD)	Milliy iqtisodiyot o'sishi (%)	Kapital likvidligi indeksi (0–100)
AQSh	6,2	275	3,1	85
Germaniya	4,8	130	2,6	78
Yaponiya	3,9	105	1,8	72
Buyuk Britaniya	5,1	110	2,4	80
Frantsiya	4,5	95	2,3	75
Kanada	5,0	85	2,5	77
Italiya	3,8	60	1,7	70
Avstraliya	5,4	65	2,8	82
Shvetsiya	4,7	55	2,1	79
Niderland	5,2	58	2,2	81

Jadval tahliliga ko'ra, rivojlangan mamlakatlarning moliya bozorlari milliy iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilishda sezilarli rol o'ynaydi, chunki moliyaviy bozorlarning o'sish sur'ati va kapital likvidligi indeksleri investorlar ishonchini oshiradi va uzoq muddatli FDI oqimlarini rag'batlantiradi. AQSh moliya bozori eng yuqori o'sish sur'ati (6,2%) va kapital likvidligi indeksi (85) bilan ajralib turib, mamlakatning global investitsiya maydonidagi yetakchi pozitsiyasini mustahkamlashga xizmat qiladi. Germaniya va Buyuk Britaniya kabi Yevropa mamlakatlarida moliya bozorlarining barqaror o'sishi va shaffofligi, FDI hajmi bilan uyg'unlashib, milliy iqtisodiyot o'sishining barqarorligini ta'minlaydi, bu esa iqtisodiy strategiyalarni samarali rejalashtirishga imkon yaratadi. Yaponiya va Italiya kabi mamlakatlarda moliya bozorlarining o'sish sur'ati pastroq bo'lsa-da, ularning investitsiya mexanizmlari barqaror bo'lib, kapital oqimlarini nazorat qilish imkoniyatlarini kengaytiradi. Kanada va Avstraliyada moliya bozorining yuqori likvidligi milliy iqtisodiyotga jalb qilinadigan investitsiya hajmini oshirish va sarmoyani samarali boshqarish imkonini beradi. Shvetsiya va Niderland misolida esa moliya bozorlarining diversifikatsiya mexanizmlari va barqarorligi, kapital oqimlarini optimallashtirish orqali iqtisodiy o'sish sur'atini yaxshilashga xizmat qiladi. Umuman olganda, jadval ma'lumotlari rivojlangan mamlakatlarda moliya bozorlari va investitsiya oqimlari o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ko'rsatadi, bu esa milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlash uchun moliyaviy strategiyalarni shakllantirishda ilmiy asos sifatida xizmat qiladi.

2-jadval

Rivojlangan mamlakatlar moliya bozorlari orqali investitsiyalarni jalb etish yo‘llari

Strategik yo‘nalish	Tahliliy ko‘rsatkichlar	Kutilyotgan ta’sirlar	Bozor mexanizmlari va institutlar roli
1. Moliyaviy bozorlarni diversifikatsiya qilish	Qimmatli qog‘ozlar va obligatsiyalar bozorining kengayishi	Investitsiya portfellarining riskini kamaytiradi, FDI hajmini oshiradi	Barqaror institutlar orqali investorlar ishonchini mustahkamlaydi
2. Kapitallashuv va likvidlikni oshirish	Likvid aktivlar va tezkor savdo mexanizmlari	Kapital tezkor va samarali oqimini ta’minlaydi	Bozor regulyatsiyasi va shaffof mexanizmlar orqali risklarni kamaytiradi
3. Moliyaviy innovatsiyalarni joriy etish	Derivativlar, indeks fondlar va elektron savdo platformalari	Investitsiya imkoniyatlarini kengaytiradi, global kapitalni jalb qiladi	Yangi moliyaviy instrumentlar orqali diversifikatsiya va raqobatbardoshlikni oshiradi
4. Xorijiy investitsiyalarni rag‘batlantirish	Soliq imtiyozlari, xavfsizlik kafolatlari	FDI hajmi oshadi va uzoq muddatli sarmoyalar barqarorligi ta’minlanadi	Investorlar xavfini kamaytiradigan institutlar va shaffof regulyatsiya tizimi
5. Moliyaviy institutlar va regulyatorlarni mustahkamlash	Bank va kapital bozorlarini nazorat qilish mexanizmlari	Moliyaviy barqarorlik va investor ishonchi oshadi	Rivojlangan institutlar orqali moliyaviy krizislarning salbiy ta’sirini kamaytiradi
6. Global moliya integratsiyasini rivojlantirish	Bozorlararo aloqalar va xalqaro kapital oqimlari	Milliy iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatlari kengayadi	Xorijiy bozorlar bilan integratsiya orqali sarmoyaning samaradorligini oshiradi

Rivojlangan mamlakatlarda moliya bozorlarini diversifikatsiya qilish strategiyasi qimmatli qog‘ozlar va obligatsiyalar bozorining kengayishi orqali investitsiya portfellarining riskini kamaytiradi va FDI hajmini oshiradi, bu esa barqaror institutlar orqali investorlar ishonchining mustahkamlanishini ta’minlaydi. Kapitallashuv va likvidlikni oshirish mexanizmlari likvid aktivlar va tezkor savdo platformalari orqali kapital oqimining samarali va tezkor tarzda yo‘naltirilishini kafolatlaydi, shu bilan birga bozor regulyatsiyasi va shaffof institutlar investitsiya xavfini sezilarli darajada kamaytiradi. Moliyaviy innovatsiyalar, jumladan derivativlar, indeks fondlar va elektron savdo platformalarini joriy etish, investitsiya imkoniyatlarini kengaytiradi va global kapitalni jalb qilish orqali

iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, bu esa yangi moliyaviy instrumentlar yordamida diversifikatsiya va raqobatbardoshlikni mustahkamlaydi. Xorijiy investitsiyalarni rag‘batlantirish choralari, masalan soliq imtiyozlari va xavfsizlik kafolatlari, FDI hajmini oshirish va uzoq muddatli sarmoyalar barqarorligini ta‘minlash imkonini beradi, shuningdek, shaffof regulatsiya tizimi investorlar xavfini kamaytiradi. Moliyaviy institutlar va regulyatorlarning mustahkamligi bank va kapital bozorlarini nazorat qilish mexanizmlari orqali moliyaviy barqarorlikni oshiradi va investorlarga ishonch beradi, bu esa rivojlangan institutlar yordamida moliyaviy krizislarning salbiy ta‘sirini kamaytiradi. Global moliya integratsiyasini rivojlantirish bo‘yicha choralar bozorlararo aloqalar va xalqaro kapital oqimlarini kuchaytiradi, natijada milliy iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatlari kengayadi va sarmoyaning samaradorligi oshadi. Umuman olganda, jadvalda keltirilgan barcha strategik yo‘nalishlar va ularning mexanizmlari rivojlangan moliya bozorlarining milliy iqtisodiyotga investitsiyalarni keng jalb qilishidagi o‘zaro bog‘liqlikni ko‘rsatadi va iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlash uchun muhim ilmiy asos yaratadi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, rivojlangan mamlakatlar moliya bozorlarining yuqori samaradorligi milliy iqtisodiyotga sarmoya jalb qilish jarayonida hal qiluvchi omil bo‘lib, investorlarning ishonch darajasini oshiradi. Fikrimizcha, bu uzoq muddatli iqtisodiy o‘sinh va kapital oqimining barqarorligini ta‘minlashning muhim sharti hisoblanadi. Shu bilan birga, moliya bozorlarining institutsional chuqurligi va shaffofligi investitsiya muhitini yaxshilaydi, qarashimizcha, bu mamlakatni global moliya bozorlarida raqobatbardosh qiladi. Tadqiqot natijalari ko‘rsatadiki, diversifikatsiya imkoniyatlarini kengaytirish va kapital boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish milliy iqtisodiyotga jalb qilinadigan FDI hajmini oshiradi. Shu nuqtai nazardan, rivojlangan mamlakatlarning moliya bozorlarini o‘rganish va ularning ilg‘or tajribasini tatbiq etish, fikrimizcha, milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilish va global investitsiya oqimlaridan samarali foydalanish uchun asosiy yo‘nalishdir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Rivojlangan mamlakatlar moliya bozorlari milliy iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilishda yuqori samaradorlik ko‘rsatadi, chunki ular yuqori likvidlik, barqarorlik va diversifikatsiya mexanizmlari orqali investorlar ishonchini mustahkamlaydi; shuning natijasida, FDI hajmi va milliy iqtisodiyot o‘sinh sur‘ati

sezilarli darajada oshadi. Tadqiqotlar ko'rsatadiki, moliyaviy innovatsiyalar va shaffof institutlar global kapitalni jalb qilish va milliy ishlab chiqarishni rivojlantirish imkoniyatini kengaytiradi. Shu asosda, moliya bozorlari va investitsiya oqimlari o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni mustahkamlash milliy iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda strategik ahamiyatga ega.

Moliya bozorlari orqali investitsiyalarni samarali jalb qilish uchun kapital boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish, shaffof regulatsiya tizimini mustahkamlash va bozor likvidligini oshirish tavsiya etiladi, chunki bular investorlar xavfini kamaytiradi va uzoq muddatli sarmoyalarni rag'batlantiradi. Moliyaviy institutlar va regulatorylarni rivojlantirish orqali moliyaviy krizislarning salbiy ta'sirini kamaytirish mumkin, bu esa investitsiya muhiti barqarorligini ta'minlaydi. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish choralari, soliq imtiyozlari va xavfsizlik kafolatlarini joriy etish orqali FDI hajmini oshirish mumkin.

Global moliya bozorlariga integratsiya qilish va elektron savdo platformalari, indeks fondlar hamda derivativ instrumentlarni tatbiq etish investitsiya imkoniyatlarini kengaytiradi va kapital oqimlarining samaradorligini oshiradi. Rivojlangan mamlakatlar tajribasini o'rganish orqali milliy moliya tizimlarini modernizatsiya qilish va kapital jalb qilish strategiyalarini shakllantirish mumkin. Shu orqali moliya bozorlarining barqarorligi va milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligi kuchayadi, bu esa uzoq muddatli iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi.

Rivojlangan mamlakatlar moliya bozorlari tajribasi milliy iqtisodiyotga sarmoya jalb qilishni optimallashtirishda ilmiy asos sifatida xizmat qiladi, chunki u investitsiya oqimlari, institutsional chuqurlik va bozor mexanizmlari o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ko'rsatadi. Kapital likvidligi va diversifikatsiya mexanizmlari investitsiya portfellarining riskini kamaytiradi va FDI hajmini oshiradi. Moliyaviy innovatsiyalar va global integratsiya milliy iqtisodiyotga sarmoyaning samaradorligini maksimal darajada oshiradi va moliya tizimining barqarorligini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/topics/policy-sub-issues/fdi/FDI-in-Figures-April-2024.pdf>
2. <https://www.reuters.com/business/global-investment-decline-may-worsen-due-tariffs-un-trade-agency-warns-2025-06-19>

3. Shevchenko Y. Impact of financial crisis on attracting foreign investment in the country //Економіка і організація управління. – 2016. – №. 4 (24). – С. 381-389.
4. Alfaro L. et al. Does foreign direct investment promote growth? Exploring the role of financial markets on linkages //Journal of development Economics. – 2010. – Т. 91. – №. 2. – С. 242-256.
5. Qamruzzaman M., Wei J. Do financial inclusion, stock market development attract foreign capital flows in developing economy: a panel data investigation //Quantitative Finance and Economics. – 2019. – Т. 3. – №. 1. – С. 88-108.
6. Otakhonova S., Aliyeva D. MAINTENANCE OF THE ACTIVITY OF CORPORATE STRUCTURES IN THE DEVELOPMENT OF THE FINANCIAL MARKET //International Finance and Accounting. – 2019. – Т. 2019. – №. 5. – С. 10.
7. Kadirova R., Karimov A. The role of investments in the development of uzbekistan economy //Архив научных исследований. – 2022. – Т. 4. – №. 1.
8. Varisov A. ICHKI INVESTITSIYA MUHITINI YAXSHILASHDA MOLIYA BOZORINING O'RNINI //Решение социальных проблем в управлении и экономике. – 2025. – Т. 4. – №. 4. – С. 17-21.
9. Xurramov A. O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI KORXONALARINING INVESTISIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH //Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting. – 2025. – Т. 5. – №. 01. – С. 451-459.
10. Saydaxmedova M. O 'ZBEKISTONDA QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORINING RIVOJLANISH HOLATI: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2025. – Т. 47. – №. 1. – С. 396-404.
11. UNCTAD World Investment Report 2025 ; World Bank – Global Financial Development Database, 2025 ; IMF World Economic Outlook, 2025